

JAMOAT XAVFSIZLIGI TUSHUNCHASI, TA'RIFI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

*O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi Universiteti
Magistraturasi tinglovchisi
mayor Mamadaminov Shamsiddin Faxritdinovich*

Annotatsiya. Ushbu maqolada “jamoat xavfsizligi” tushunchasi va mohiyatini nazariy tahlil qilish, uning mazmunini ochib berish juda muhim rol o‘ynaydi. Tadqiqot “jamoat xavfsizligi” tushunchasini ta’riflashga turli xil ilmiy yondashuvlar mavjudligini ko‘rsatadi. Xulosa shuni ko‘rsatadiki, jamoat xavfsizligi - bu shaxs, jamiyat va davlatning hayotiy manfaatlarini to‘sqinliksiz amalga oshirishni ta’minlash, xavf-xatarlarning oldini olish va bartaraf etishga qaratilgan jamoat munosabatlarini himoya qilishning yetarli holati bo‘lib, ularning mavjudligiga potensial yoki real xavflar maxsus vakolatli davlat organlari, nodavlat tashkilotlari hamda fuqarolarning faoliyati natijasida erishiladi.

Kalit so‘zlar: jamoat xavfsizligi, jamoat tartibi, ma’muriy-huquqiy tartibga solish, tabiiy ofatlar, favqulodda vaziyatlar, xavfsizlik, faoliyat, davlat organi, qonunchilik.

Abstract. In this article, a very important role is played by a theoretical analysis of the concept and essence of public safety, the disclosure of its content. Research shows that there are different scientific approaches to the definition of "public safety". It is concluded that public safety is an adequate condition for the protection of public relations aimed at ensuring the unhindered realization of the vital interests of the individual, society and the state, preventing risks, potential or real threats to their existence by specially authorized state bodies, public organizations and is achieved as a result of the activities of citizens.

Keywords: public safety, public order, administrative and legal regulation, natural disasters, emergencies, security, activities, government agency, legislation.

Mustaqillik e’lon qilinib, Konstitutsiyamiz qabul qilingandan so‘ng, inson huquqlari va erkinliklarini davlat hayotining barcha sohalarida, xususan: iqtisodiy, ijtimoiy-siyosiy, ma’naviy, axborot, siyosiy va boshqa sohalarda tizimli ta’minlash masalalari, alohida ahamiyat kasb etdi. Shu bilan birga, mustaqillikning dastlabki kunlarida mamlakatimizda shakllangan ijtimoiy-siyosiy vaziyat murakkab, ko‘pincha bir-biriga qarama-qarshi bo‘lgan jarayonlar, tendensiyalar va hodisalar majmuasi, shu jumladan tovarlar va xizmatlar bozoridagi og‘ir moliyaviy-iqtisodiy vaziyat, budjet sohasida ish haqini to‘lashning kechikishi, huquq-tartibotni ta’minlash, jinoyatchilikka qarshi kurashish sohasidagi muammolar va boshqalar bilan tavsiflanadi. Har yili

minglab jamoat tartibiga qarshi qaratilgan jinoyatlar ro'yxatga olinmoqda, hattoki jamoat joylaridagi sodir etilgan jinoyatlar insonlar o'limiga sabab bo'lmoqda. Aytish joizki, turli jinoyatlar va huquqbuzarliklarning oldini olish, ularga qarshi kurashish, oqibatlarini bartaraf etishning xalqaro amaliyoti zamonaviy demokratik davlat uchun jiddiy tahdidlardan biri jismoniy va yuridik shaxslarning huquq va erkinliklarining buzilishi ekanligini ko'rsatmoqda.

Bugungi kunda davlat jamoat xavfsizligini ta'minlashning yetakchi subyekti sifatida ma'lum darajada mavhum va aniq bo'lmagan narsalarni himoya qiladi degan tanqidlar tez-tez aytiladi. Biroq, ekspert va mutaxassislar buni ushbu masala bo'yicha ilmiy tadqiqotlarning yetarli emasligi bilan bog'lashadi. Tadqiqotlarning aksariyati bugungi kunda huquqni muhofaza qiluvchi ayrim tashkilotlarning jamoat xavfsizligini ta'minlash bo'yicha faoliyatining huquqiy va tashkiliy asoslarini tahlil qilish doirasida amalga oshirilgan bo'lib, unda "jamoat xavfsizligi" tushunchasi keng huquqiy normalar doirasida ko'rib chiqilgan.

Aytib o'tishimiz joizki, Prezidentimizning 2021 yil 29 noyabr kunidagi "O'zbekiston Respublikasi jamoat xavfsizligi konsepsiyasini tasdiqlash va uni amalga oshirishi chora tadbirlari to'g'risida"gi PF-27-sonli Farmonida qabul qilingan "O'zbekiston Respublikasi jamoat xavfsizligi konsepsiyasi"da "jamoat xavfsizligi" tushunchasiga "jamiyatning qonunga xilof tojavuzlar, ijtimoiy va millatlararo nizolar, favqulodda vaziyatlardan va boshqa tahdidlardan himoyalangalik holati bo'lib, u jamiyatning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi hamda insonning huquqlari, erkinliklari qonuniy manfaatlarini ro'yobga chiqarilishini ta'minlaydi"[1] deb ko'rsatilgan. Jamoat xavfsizligi tushunchasi mazmunini kengroq yoritish uchun, xavfsizlikning boshqa soha yo'nalishlari, uning turlariga murojaat qilsak. Xavfsizlikning deyarli barcha turlari (davlat, ekologik, oziq-ovqat, transport va boshqalar) davlat tomonidan tartibga solinadi va bu bevosita davlatning ko'p funksiyalaridan biri hisoblanadi. Shuni ta'kidlash kerakki, 1997 yil 29 avgustdagi "O'zbekiston Respublikasi Milliy xavfsizligi konsepsiyasi to'g'risida"gi 467-I-sonli qonunida xavfsizlikning ayrim turlarini "milliy xavfsizlik"[2] tushunchasi bilan birlashtirgan holda tushuncha bergan (davlat xavfsizligi, jamoat xavfsizligi, ekologik xavfsizlik, shaxsiy xavfsizlik), lekin qonunda ularning mazmuni to'liq ochib berilmagan. Bundan tashqari, xavfsizlik turlari ro'yxati ochiq qoldirilgan va ular belgilanishi kerak bo'lgan boshqa qonun hujjatlariga e'tibor qaratilgan. Xavfsizlik turlarini turli sabablarga ko'ra tasniflash mumkin. Xavf manbalariga qarab, ularning paydo bo'lish muhiti, tabiiy, texnogen va ijtimoiy xavfsizlikni ajratish mumkin. Jamiyat hayotini to'rtta asosiy yo'nalishga bo'lish asosida, ya'ni siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy va ma'naviy-madaniy xavfsizlik turlarini ajratish mumkin. Xavfsizlik turlarining uni ta'minlovchi subektlar bo'yicha ajratadigan bo'lsak, davlat organlari,

mahalliy hokimiyat organlari, jamoat birlashmalari va fuqarolar tomonidan ta'minlangan xavfsizlik deb ajratish mumkin.

Umumiy yondashuv nuqtai nazaridan murakkab, huquqiy hodisaning barcha zarur belgilariga ega bo'lgan "jamoat xavfsizligi" tushunchasini aniqlashda bir qator qiyinchiliklarga e'tibor qaratish lozim. Shu bilan birga, murakkab ijtimoiy jarayonlar va hodisalarni aks ettiruvchi "jamoat xavfsizligi" obyektiv ravishda aniq tarixiy (shuning uchun dinamik) xususiyatga ega va "tabiat - inson - jamiyat" tizimidagi o'zaro ta'sirning barcha shakllari va yo'nalishlari bilan chambarchas bog'liq[3]. Oddiy sharoitlarda ham, favqulodda vaziyatlarda ham jamoat xavfsizligini ta'minlash sohasidagi ilmiy va amaliy muammolarning dolzarbligi bir necha sabablarga ko'ra yuzaga keladi, xususan:

- jamoat xavfsizligini ta'minlash huquqiy tartibga solishning sifat jihatidan yangi bosqichiga ko'tarildi, ya'ni u "idoraviy huquqiy tartibga solish" degan qarashda namoyon bo'layotgan qobiqdan chiqdi;

- davlat boshqaruvi organlari jamoat xavfsizligini ta'minlash bo'yicha vakolatli subektlarning harakatlarini samarali amalga oshirish, muayyan hududda jismoniy va yuridik shaxslarga nisbatan cheklash choralari qo'llash imkonini beradigan jamoat xavfsizligini ta'minlash bo'yicha maxsus chora-tadbirlarga "muhtojlik" sezmoqda;

- faoliyati tegishli darajadagi xavfsizlikni, xususan, jamoat xavfsizligini ta'minlash zarurligini belgilaydigan obektlar va hududlar tobora ko'payib bormoqda. Aholi xavfsizligining tegishli darajasini ta'minlash ularning barqaror faoliyat ko'rsatishi uchun shart-sharoitlarni yaratishga yordam beradi;

- favqulodda vaziyatlarda jamoat xavfsizligini ta'minlash bo'yicha vakolatli organlar tomonidan qo'llaniladigan chora-tadbirlar, bu davlat tomonidan qo'llaniladigan tegishli ma'muriy-huquqiy chora-tadbirlar hisoblanadi.

Favqulodda vaziyat doimo ijtimoiy hayotning beqarorlashishi, uning odatiy ritmining buzilishi bilan birga keladi, bu esa o'z navbatida ushbu choralarni qo'llashni taqozo etadi. Shuni ta'kidlash kerakki, yuridik adabiyotlarda va rasmiy hujjatlarda "jamoat xavfsizligi" tushunchasiga nisbatan davlatning turli manfaatlari himoya qilinadigan, real va potensial xavf, ichki va tashqi tahdidlar ehtimoli minimallashtirilgan, shaxs va jamiyatning samarali rivojlanishi uchun imkoniyat yaratilgan holatni tavsiflash uchun ishlatiladi[4]. Ushbu umumiy nazariy ta'rif boshqaruv va huquqiy jihatlarni o'zida aks ettiradi, jamoat xavfsizligini ta'minlash esa shaxs va jamiyatni himoya qilish, ularning xavfsiz hayoti, huquq va erkinliklarini ta'minlash kafolati sifatidagi normativ-huquqiy hujjatlarni ishlab chiqish, qabul qilish va amalga oshirish bilan bog'liq[5]. "Jamoat xavfsizligi" atamasi ilmiy bilimlarning turli sohalarida va ijro etuvchi hokimiyat organlari, shuningdek, huquqni muhofaza qiluvchi organlarning amaliy faoliyatida keng qo'llaniladi. Biroq, uning keng qo'llanilishiga qaramay, afsuski, bugungi kunda "jamoat xavfsizligi" ta'rifiga yagona

yondashuv mavjud emas. Shu munosabat bilan “jamoat xavfsizligi” tushunchasining mazmunini aniqlash bo‘yicha ilmiy adabiyotlar, amaldagi qonun hujjatlarini har tomonlama tahlil qilish maqsadga muvofiqdir.

L.Rogozin bu atamani “tabiiy ofatlar yoki boshqa maxsus sharoitlar bilan bog‘liq holda, alohida sharoitlar yuzaga kelganda jamiyat uchun ortib borayotgan xavf tug‘diruvchi obektlardan foydalangan holda, huquqiy normalarga muvofiq shakllanadigan jamoat munosabatlari tizimi” deb ta’riflaydi[6].

Professor L.L.Popovning fikricha, “jamoat xavfsizligi” deganda odamlar va umuman jamiyat uchun ortib borayotgan xavf-xatarni keltirib chiqaradigan obektlar va obektlardan foydalanishda, alohida sharoitlar, tabiiy ofat yoki ijtimoiy yoki texnogen xususiyatdagi boshqa favqulodda vaziyatlar yuzaga kelganda, huquqiy, texnik va boshqa turdagi normalarga muvofiq yuzaga keladigan jamoat munosabatlari tizimi tushuniladi[7].

D.A.Korotchenkovning fikricha, jamoat xavfsizligi deganda jamiyat va shunga mos ravishda qonun chiqaruvchi organ faqat ijtimoiy taraqqiyotning ma’lum bir bosqichida hayotiy ahamiyatga ega deb e’tirof etilgan shaxs manfaatlarini himoya qilish holati tushuniladi. Qonunchilikni tartibga solishdagi bo‘shliq va "jamoat xavfsizligi" kategoriyasi mazmuni va uning jamoat tartibi tushunchasi bilan bog‘liqligi bo‘yicha turli xil fikrlarning asosiy sharti sifatida ushbu muallif bunday manfaatlarning aniq belgilangan ro‘yxati yo‘qligini jamoat xavfsizligi obektlari sifatida ko‘rib chiqadi[8].

B.P.Kondrashov tomonidan esa jamoat xavfsizligi tushunchasiga quyidagicha ta’rif berish taklif qilingan. Uning fikricha, jamoat xavfsizligi - bu normalarga rioya qilish va amalga oshirish natijasida shakllanadigan ijtimoiy-huquqiy kategoriya, daxlsizligi davlat, jamiyat tomonidan kafolatlangan jamoat munosabatlari tizimidir[9].

Jamoat xavfsizligi ta’limotini professor V.V.Gushin yanada boyitib, jamoat xavfsizligi ijtimoiy-huquqiy hodisa ekanligini ta’kidlab, shaxs, jamiyat va davlatning hayotiy manfaatlariga potensial yoki real xavf tug‘diruvchi shart-sharoitlar va omillarning oldini olish, lokalizatsiya qilish va bartaraf etish maqsadida huquqiy normalar tizimi bilan tartibga solinadigan jamoat munosabatlari uchun xavf ortishining bilvosita manbalari majmui sifatida tushunish lozimligini ta’kidlagan. V.V.Gushin shuningdek, xavfsizlik muammosi insoniyatning omon qolishi va barqaror ijtimoiy taraqqiyotning eng muhim mezoniga aylanib borayotganini va aynan zamonaviy sharoitda xavfsizlikning yetarli darajasi nafaqat davlat manfaatlarini, balki butun jamiyat manfaatlarini ham qamrab olishi kerakligini ta’kidlaydi. Shu sababli, umuman xavfsizlikning ustuvorligi inson va butun jamiyatni himoya qilishdir. Ijtimoiy (jamoat) xavfsizlikning mohiyati shu bilan bog‘liq bo‘lishi kerak[10]. Xuddi shunday pozitsiyani B.T.Xamxoev ham bildirgan. Ushbu olimning ta’kidlashicha, jamoat xavfsizligi deganda jamiyatning barqaror mavjudligini, fuqarolarning zarur ehtiyojlari

va manfaatlarini qondirish va amalga oshirishni, turli xil jinoyatlarning oldini olish yoki xavf va tahdidlarni bartaraf etish qobiliyatini ta'minlaydigan ijtimoiy munosabatlarning sifatli taraqqiyoti va rivojlanish holati tushunilishi kerak. Jamoat xavfsizligi, shaxs, jamiyat va davlat xavfsizligini o'z ichiga oladi. Bundan tashqari, B.T.Xamxoevning fikricha, jamoat xavfsizligi odamlarning hayoti va sog'lig'iga, ularning mol-mulkiga tahdidlarning oldini olish yoki bartaraf etish bilan bog'liq bo'lgan ijtimoiy munosabatlarni qamrab oladigan ajralmas qismdir[11]. "Jamoat xavfsizligi" tushunchasi mazmunida olimlarning alohida guruhi uni himoya qilishning barcha obyektlarini belgilaydi, ya'ni:

jamoat xavfsizligi - bu odamlarning hayoti va sog'lig'iga, moddiy boyliklar va atrof- muhitga tahdidlarning oldini olish va bartaraf etishni ta'minlaydigan organlar va vositalar to'plamidir, deb fikr bildirishadi[12]. Jamoat xavfsizligi nafaqat xavfsizlik holati, balki jamiyat huquqiy tizimining ajralmas elementi sifatida ham qaraladi, unda turli tahdidlarning oldini olish va bartaraf etish uchun maxsus huquqiy mexanizmlar ishlaydi. K.S.Belskiyning fikricha, jamoat xavfsizligi diniy, milliy va mehnat asosidagi nizolarning yo'qligi bilan tavsiflangan muhit ekanligini ta'kidlaydi. Shu nuqtai nazardan, jamoat xavfsizligi deganda, eng muhimi, jamoat osoyishtaligi va fuqarolarning ularni har qanday tahdid va shu kabi xatti-harakatlardan himoya qilishga ishonchi huquqni muhofaza qilish tizimi, birinchi navbatda, politsiya tizimi tomonidan ta'minlanadigan davlat tushuniladi [13]. Bizning fikrimizcha, jamoat xavfsizligining bunday ta'rifi juda oddiy ko'rinadi, chunki hatto eng "ideal politsiya organi"ning mavjudligi ham jamoat tinchligining to'liq holatini kafolatlamaydi. V.M.Vasinning pozitsiyasi ham alohida qiziqish uyg'otadi. Olimning fikricha, jamoat xavfsizligini bir vaqtning o'zida bir nechta jihatlariga qarab belgilash maqsadga muvofiqdir, xususan: jamoat xavfsizligi - bu shaxs va jamiyat hayoti davomida vujudga keladigan, davlat organlari, jamoat tashkilotlari va fuqarolarning xavfsiz faoliyat yuritishi, ularning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini amalga oshirishi, boshqaruv, ma'muriy-huquqiy va axborot-huquqiy jihatdan aniq belgilangan jamoat munosabatlarining ma'muriy va axborot huquqi normalari bilan himoyalangan holatidir[14]. Biroq, bunda muallif ushbu sohada jinoyat sodir etganlik uchun jinoiy javobgarlikni ta'minlash orqali jamoat xavfsizligini huquqiy himoya qilishni ham amalga oshiruvchi jinoyat huquqi normalarini hisobga olmagan. Ye.B.Olxovskiy jamoat xavfsizligi tushunchasini keng va tor ma'noda ko'rib chiqadi. Uning fikricha, jamoat xavfsizligi keng ma'noda davlat, jamiyatning normal faoliyat ko'rsatishini, har bir fuqaro uchun osoyishtalik muhitini ta'minlaydigan huquqiy, jumladan, huquqni muhofaza qilish choralari majmuidir. Tor ma'noda jamoat xavfsizligi - bu odamlar hayoti jarayonida vujudga keladigan mustahkam irodali ijtimoiy munosabatlar, ularning jamoat joylarida sivilizatsiyalashgan jamiyatning huquqiy normalari, qoidalari va urf-odatlarining amaldagi ko'rsatmalariga muvofiq muloqot qilish

tartibidir. Olimning fikricha, jamoat xavfsizligi mazmuni tor ma'noda jamoat xavfsizligi bilan bog'liq munosabatlarni va davlat organlarining, shu jumladan huquqni muhofaza qilish organlarining amaliy faoliyatini tartibga solishga qaratilgan huquqiy va tashkiliy chora-tadbirlar majmuini o'z ichiga oladi[15]. Shubhasiz, bu pozitsiyaning o'rni mavjud. Shu bilan birga, professor A.V.Kuzmenkoning fikriga qo'shilish o'rinlidir, uning fikricha, tushunchaning keng va tor ma'nodagi ta'rifi nafaqat har qanday sohada ilmiy tadqiqot ishlarini murakkablashtiradi, balki huquqni qo'llashni sezilarli darajada murakkablashtiradi. Olimning tushunchaga keng va tor ma'noda ta'rif berishga urinishlari ilm-fan taraqqiyotiga hissa qo'shib, ilgari berilgan ta'riflarga nisbatan tolerantlik bilan munosabatda bo'lishga olib keladi. Huquqiy terminologiya noaniq bo'lmasligi, tushunchada konkret huquqiy hodisa aniq aks etishi kerak. A.I.Parubovning fikricha, jamoat xavfsizligi jamiyatda rivojlanib, huquqiy va texnik normalar bilan tartibga solinadigan va odamlar xavfsizligini ta'minlashga, odamlarning hayoti va sog'lig'iga xavfli tahdidlarning oldini olishga, mulkdorlarning mulkini saqlashga qaratilgan munosabatlardir[16]. Yuqorida aytilganlarning mohiyati shundan dalolat beradiki, olimlarning zamonaviy ilmiy fikrlarida "jamoat xavfsizligi" tushunchasini ta'riflashda yagona qarash yo'q.

Taxlillar natijasida quyidagilarni xulosa qilishimiz mumkin:

birinchidan, ta'riflarning aksariyati uning turli tomonlarini va xavfsizlik hamda himoya qilish obektlarini aks ettiradi; ikkinchidan, olimlar jamoat xavfsizligining faqat bitta mazmunli jihatiga ya'ni turli tahdidlardan (ijtimoiy, texnogen, tabiiy va boshqalar) himoyalani darajasiga e'tibor qaratadilar; uchinchidan, ayrim olimlar milliy xavfsizlik va jamoat xavfsizligini tenglashtiradilar. Ushbu pozitsiyalarning kamchiliklari, ushbu qarash jamoat xavfsizligini ta'minlashning asosiy maqsadini aks ettirmaydi, shuningdek, jamoat xavfsizligini himoya qilish obyektlari aniq ajratilmagan, bu esa davlat organlarining vazifalari va funksiyalarini aniq belgilash ushbu sohadagi davlat siyosatini amalga oshirish uchun mas'ul bo'lgan subyektlar uchun juda muhimdir. A.I.Sapojnikov jamoat xavfsizligining ma'muriy-huquqiy rejimi deganda ijtimoiy obyektiv va ruxsat beruvchi, nazorat va majburiy usullardan foydalanadigan davlat organlari faoliyatining jamoat xavfsizligini ta'minlash bo'yicha huquqiy rejimi tushunilishi kerakligini ko'rsatadi[17]. Shunday qilib, olim ushbu rejimni alohida ma'muriy-huquqiy rejimga, shuningdek uning turlariga: ijtimoiy ta'minot, yo'l harakati xavfsizligi, yong'in, sanitariya, texnogen xavfsizlik kabilarga tasniflaydi. Jamoat xavfsizligini ta'minlashning ma'muriy-huquqiy rejimlarining o'ziga xos turlari va ularni amalga oshirish chegaralari ularning maqsadi, mamlakatdagi va muayyan mintaqadagi vaziyatning holatini hisobga olgan holda belgilanadi. Xuddi shunday pozitsiyani N.A.Bosxamdjieva ham ilgari surgan. Olimning fikricha, jamoat xavfsizligi quyidagi institutlarni o'z ichiga oladi: terrorizmga qarshi kurash instituti; ekstremizmga qarshi kurash instituti; jinoiy va

boshqa noqonuniy tajovuzlarga qarshi kurashish instituti; korrupsiyaga qarshi kurash instituti; aholini tabiiy va texnogen xususiyatli favqulodda vaziyatlardan himoya qilish instituti; noqonuniy migratsiyaga qarshi kurashish instituti; jamoat xavfsizligining ayrim turlarini (yng'in, kimyoviy, biologik, yadroviy, radiatsiyaviy, gidrometeorologik, sanoat va transport xavfsizligini) ta'minlash institutlari; jamoat xavfsizligini ta'minlashda xalqaro hamkorlikni rivojlantirish instituti; ekologik xavfsizlik instituti; axborot xavfsizligi instituti; oziq-ovqat xavfsizligi instituti[18]. "Jamoat xavfsizligi" tushunchasini aniqlash bo'yicha ilmiy pozitsiyalarni tahlil qilish uning xususiyatlarini ajratib ko'rsatishga imkon beradi.

Birinchidan, bu yetarli xavfsizlik holati. Bu holat shaxs, jamiyat va davlat uchun real yoki potensial xavf-xatarlarning mavjud emasligini, shuningdek, bunday davlatni saqlab qolish choralarini bildiradi, bu esa aholida xavfsizlik hissini yaratadi. Jamoat xavfsizligini samarali ta'minlash fuqarolarning amaldagi qonun hujjatlarida belgilangan huquqlarini, ayniqsa, shaxsiy huquqlarini xavfsizlik va jamoat osoyishtaligi sharoitida amalga oshirish imkonini beradi. Boshqacha qilib aytganda, bunday amalga oshirish fuqarolarning har qanday xarakterdagi tahdidlar mavjud bo'lmaganda, yashash, sog'lig'ini muhofaza qilish, shaxsiy daxlsizlik, mehnat qilish, yashash joyini erkin tanlash, dam olish huquqlarini xavfsizlik va gigiena talablarga javob beradigan sharoitlarda amalga oshirishi mumkinligida namoyon bo'ladi.

Ikkinchidan, jamoat xavfsizligi umumiy va maxsus vakolatli davlat hokimiyati organlari tizimi, shuningdek, nodavlat notijorat tashkilotlari va fuqarolar tomonidan ta'minlanadi. Shunga ko'ra, jamoat xavfsizligi davlat tomonidan ta'minlanadi va qo'riqlash obektlariga xavf tug'diradigan vaziyat yuzaga kelganda, davlat hokimiyatining vakolatli organlari bunday xavflarni bartaraf etish uchun favqulodda, alohida, vaqtinchalik choralar ko'rishi kerak.

Uchinchidan, jamoat xavfsizligini ta'minlash jamoat tartibi mavjud bo'lganda eng samarali bo'ladi. O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, barqaror jamoat tartibini ta'minlamasdan turib, aholi xavfsizligini sifatli ta'minlash mumkin emas. Shuning uchun jamoat xavfsizligini ta'minlash sohasidagi jamoat munosabatlarini tartibga soluvchi normativ-huquqiy hujjatlar, ko'pincha "jamoat xavfsizligi" va "jamoat tartibi" atamaları o'zaro bog'liq tushunchalar sifatida qo'llaniladi.

To'rtinchidan, jamoat xavfsizligini ta'minlash, albatta, muayyan meyorlar tizimi bilan tartibga solinadi. Bu belgi aholini noqonuniy tajovuzlardan, turli tahdidlardan himoya qilish qonun ustuvorligi asosida amalga oshirilayotganidan dalolat beradi. Shuni ta'kidlash kerakki, qonun normalari favqulodda vaziyatlarda jamoat xavfsizligini ta'minlash sohasidagi muhim miqdordagi jamoat munosabatlarini tartibga soladi, xususan: inson va fuqaroning huquq va erkinliklari, fuqarolarning jamoat xavfsizligini ta'minlash sohasidagi xatti-harakatlarining chegaralari, jismoniy va yuridik shaxslarning jamoat xavfsizligini ta'minlashga qaratilgan muayyan

harakatlarni amalga oshirish bo'yicha vaqtinchalik majburiyatlarini belgilaydi, noqonuniy xatti-harakatlar turlarini belgilaydi, ya'ni faqat qonun normalari jamoat xavfsizligiga, ham oddiy hayot sharoitida, ham favqulodda vaziyatlarda xavfsizlikka tajovuz qiluvchi xatti-harakatlarning to'liq ro'yxatini belgilaydi. Va nihoyat, shaxsning, jamiyatning, davlatning hayotiy manfaatlarini amalga oshirishdan kelib chiqadigan ijtimoiy munosabatlarning mavjudligi, ular ijtimoiy imtiyozlar, konstitutsiyaviy tuzum, jamoat tartibi, shaxsiy daxlsizlik, mulk va boshqalarni o'z ichiga oladi.

XULOSA

Xulosa qilib shuni aytishimiz mumkinki, bizning fikrimizcha jamoat xavfsizligi deganda shaxs, jamiyat va davlatning huquq va erkinliklari, moddiy va ma'naviy qadriyatlarini, shu jumladan sha'ni va qadr-qimmatini, hayoti va sog'lig'ini har xil jinoyatlar, ijtimoiy va etnik nizolar, shuningdek, tabiiy va texnogen xususiyatli favqulodda vaziyatlar, ma'muriy va boshqa turdagi ijtimoiy xavfli qilmishlardan, huquqbuzarlik va jinoyatlardan himoya qilinganlik holati tushunish deb hisoblasak, ikkinchi tomondan esa ilmiy pozitsiyalarning yuqoridagi tahlili va ko'rsatilgan belgilar "jamoat xavfsizligi" deganda shaxs, jamiyat va davlatning hayotiy manfaatlarini to'sqinliksiz ro'yobga chiqarishni ta'minlashga, potensial yoki real xavf tug'diruvchi shart-sharoitlar va omillarning oldini olishga, mahalliyashtirishga va bartaraf etishga qaratilgan ijtimoiy munosabatlarni yetarli darajada himoya qilish holati tushunilishi kerak. Bu ularning mavjudligiga asos bo'lib xizmat qiladi hamda umumiy va maxsus vakolatli davlat organlari tizimi, davlat va nodavlat tashkilotlari hamda fuqarolar faoliyati natijasida erishiladi.

REFERENCES

1. “Ўзбекистон Республикаси жамоат хавфсизлиги концепциясини тасдиқлаш ва уни амалга ошириши чора тadbirlari tўғрисида”ги 2021 йил 29 ноябр кунги ПФ-27-сон фармони.
2. 467-І-сон 29.08.1997 й. “Миллий хавфсизлик концепцияси тўғрисида”ги қонуни.
3. Варгузова А.А.Административно-правовое регулирование деятельности органов внутренних дел в сфере обеспечения общественной безопасности в Российской Федератсии: дис. ... канд. юрид. наук. М., 2005. 184 с.
4. Концепсия общественной безопасности в Российской Федератсии от 20 ноября 2013 года УРЛ: [хтп://кремлин.ру/acts/news/19-53](http://кремлин.ру/acts/news/19-53).
5. Радюшин Я.Н. Компетенсия органов государственной власти и органов местного самоуправления в сфере обеспечения общественной безопасности: дис. ... канд. юрид. наук. М., 2004. 220 с.

6. Попов Л.Л. Административное право (вопросы административно-юрисдикционной деятельности органов внутренних дел). М.: Академия МВД СССР. 1983. 280 с.
7. Административное право/под ред. Л.Л.Попова. М.: Юрист, 2002. 699 с.
8. См.: Коротченков Д.А. Организация административно-правовой охраны общественного порядка и обеспечения общественной безопасности при проведении массовых мероприятий: дисс. ... канд. юрид. наук. Хабаровск, 2006. С. 25-26.
9. Кондрашов Б.П. Общественная безопасност и административно-правовые средства её обеспечения: дис. ... докт. юрид. наук. М., 1998. 302 с.
10. Гушин В.В. Правовые и организационные основы обеспечения общественной безопасности в Российской Федератсии при чрезвычайных ситуациях: дис. ... докт. юрид. наук. М., 1998. 449 с.
11. Хамхоев Б.Т. Проблемы определения общественной безопасности // Административное право и протсесс. 2011. № 7. С. 40–42.
12. Туманов Г.А., Фризко В. И. Общественная безопасност и ее обеспечение в экстремальных условиях // Советское государство и право. 1989. № 8. С. 21–23.
13. Белский К.С. Полицейское право/под ред. А. В. Куракина. М.: Изд-во «Дело и Сервис», 2004. 816 с.
14. Васин В.Н. Право на общественную безопасност. М.: Иид-во «Щит», 1999. 172с.
15. Олховский Є.Б. Адміністративно-правові засоби забезпечення громадської безпеки: дис. ... канд. юрид. наук. Х., 2003. 191 с.
16. Парубов А.И. Организационно-правовое обеспечение охраны общественного порядка и общественной безопасности в региональных подсистемах предупреждения и ликвидации последствий чрезвычайных ситуаций: дис. ... канд. юрид. наук. М., 2003. 198 с.
17. Сапожников А.И. Административно-правовой режим общественной безопасности: дис. ... канд. юрид. наук. М., 2005. 198 с.
18. Босхамджиева Н.А. Административно-правовые основы обеспечения общественной безопасности в Российской Федератсии: дис. ... докт. юрид. наук. М., 2013. 369 с.